

Inni Manninen

MAAHANMUUTTAJAVANHEMPIEN
KOKEMUKSIA PÄIVÄHOIDOSTA
MIKKELISSÄ

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tammikuu 2011

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	<p>Opinnäytetyön päivämäärä</p> <p>25.1.2011</p>
<p>Tekijä(t)</p> <p>Inni Manninen</p>	<p>Koulutusohjelma ja suuntautuminen</p> <p>Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK)</p>
<p>Nimeke</p> <p>Maahanmuuttajavanhempien kokemuksia päivähoidosta Mikkelissä</p>	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä opinnäytetyössä kartoitetaan maahanmuuttajavanhempien kokemuksia päivähoidosta Mikkelissä. Opinnäytetyössä halutaan tuoda esille kasvatuskumppanuus maahanmuuttajavanhemman näkökulmasta. Enemmän on tehty opinnäytetöitä päivähoidon henkilökunnan kokemuksista maahanmuuttajien kanssa työskentelystä.</p> <p>Tutkimuksessa selvitän vanhempien ennakkotietoja päivähoidosta, yhteistyön sujumista päivähoidon henkilökunnan kanssa, kulttuurin huomioimista päivähoidossa sekä odotuksia päivähoidolle tulevaisuudessa. Tutkimusjoukkona ovat sudanilaiset maahanmuuttajavanhemmat, joista kaikki haastatteluihin osallistuneet olivat miehiä. He ovat asuneet Mikkelissä viidestä seitsemään vuotta ja kaikilla on lapsia päivähoidossa. Miehet ovat työssä tai opiskelijoita.</p> <p>Teoreettisessa viitekehyksessä kirjoitan maahanmuutosta ja kotoutumisesta sekä monikulttuurisuuden huomioimisesta päivähoidossa. Kulttuurien kohtaaminen tuo monenlaisia muutoksia niin maahanmuuttajille kuin valtaväestöllekin. Päivähoidossa voi vanhempien näkemyksillä ja kokemuksilla olla suuri apu monikulttuurisuuden toteutumiseksi.</p> <p>Haastattelemi maahanmuuttajavanhemmat olivat tyytyväisiä Mikkelin päivähoitoon. Päivähoidon alkaessa vastaajat kokivat vaikeutena puutteellisen suomen kielen taidon, ja jossain määrin erilaisen sään, joka vaatii erilaisia vaatteita kuin mihin he olivat tottuneet. Haastatteluun osallistuneilla vanhemmilla oli paljon tietoa päivähoidosta palveluna ja heille oli myös esitelty päiväkodin toimintaa työntekijöiden puolelta. Yhteistyötä päivähoidon työntekijöiden kanssa he pitivät onnistuneena. Haastateltavat keskustelivat asioista päivähoidon henkilökunnan kanssa, ensin tulkin välityksellä ja myöhemmin itsenäisesti. Kulttuurieroja vastaajat eivät pitäneet kovinkaan suurina, ja päivähoidossa oli ollut jonkin verran tietoa perheiden kulttuurista ja äidinkielestä. Tulevaisuudessa vastaajat toivovat päivähoidon jatkavan hyvää työtään, ja he näkivät vanhempien mahdollisuudet osallistua päivähoidon toimintaan esimerkiksi kertomalla perheen omasta kulttuurista päivähoidon järjestämässä tilaisuudessa.</p> <p>Olen iloinen, mutta yllättynyt siitä, ettei vastaajilla ollut ollut juuri muita ongelmia päivähoidossa kuin puutteellinen suomen kielen taito, mikä vaikeutti kommunikointia henkilökunnan kanssa. Ehkä minulle ei haastatteluissa haluttu kertoa ongelmista ja haluttiin tuoda päivähoidosta mahdollisimman hyvä kuva. Olisi tärkeää, että maahanmuuttajavanhemmat voisivat osallistua enemmän päivähoidon toimintaan. Vanhemmat voisivat näin oppia suomen kieltä nopeammin.</p>	
<p>Asiasanat (avainsanat)</p> <p>Maahanmuuttaja, kotoutuminen, päivähoito, kasvatuskumppanuus, monikulttuurisuus</p>	
<p>Sivumäärä</p> <p>31 s. + 4 liitettä</p>	<p>Kieli</p> <p>Suomi</p>
<p>Huomautus (huomautukset liitteistä)</p>	
<p>Ohjaavan opettajan nimi</p> <p>Päivi Niiranen-Linkama</p>	<p>Opinnäytetyön toimeksiantaja</p>

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 25 th January 2011
Author(s) Inni Manninen	Degree programme and option Bachelor of social services	
Name of the bachelor's thesis Immigrant parents' experiences of daycare in Mikkeli		
Abstract The aim of this bachelor's thesis is to survey the immigrant parents' experiences of Finnish daycare in Mikkeli. Immigrant parents' viewpoint is important because bachelor's theses about the companionship between immigrant parents and the daycare employees are mainly done from the viewpoint of the employees. However the immigrants' opinion about the companionship in daycare is as significant as that of the employees'. The main questions in this study are what kind of information the immigrant parents have about daycare when their child started there, how the co-operation went with the daycare employees, how the culture of the immigrants was taken into consideration in daycare and what kind of expectations the parents had of the daycare in future. For this thesis I interviewed four Sudanese immigrant fathers who have been living in Finland for five to seven years. They all have children in daycare in Mikkeli and they are working or students. In the theoretical part of this study I discuss social integration in general and the encounter of different cultures. I also wanted to know how the multicultural daycare should work for a child's best interest and what educational partnership in daycare means. What I learned from the interviews of the Sudanese parents was that they had had a lot of information about the Finnish daycare at the beginning and the parents were all in all pleased with the Finnish daycare system. The biggest problem they had was their lacking Finnish skills and some of them found it hard to know how to dress their child in a different climate. The educational companionship with the daycare employees was not a problem. The men told that they had had conversations with the employees about their children, how the daycare works with the children and what is the parent's responsibility. The parents said that their culture is not so different from Finnish that it would have caused any problems in daycare. They did not have food restrictions and they were all Christian by religion. In future the parents were willing to take part in the daycare activity and development by telling about their own culture, habits, food and language in the daycare centre's events. I was very happy about the fact that the Sudanese parents I interviewed didn't have any other problems than their lacking language skills. But I do not know if they left something unsaid in the interviews because they were too scared to tell me everything. Or they wanted to give me "the right" answers or a good image of the daycare. Because the problem was the lacking Finnish skills it would be really important for the immigrant parents to participate in the daycare activity and so improve their language skills faster.		
Subject headings, (keywords) immigrant, social integration, daycare, educational partnership, culture		
Pages 31 p. + 4 appendices	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Päivi Niiranen-Linkama	Bachelor's thesis assigned by	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA JA KOTOUTUMINEN.....	2
2.1	Kuka on maahanmuuttaja?.....	3
2.2	Tilastotietoja ulkomaalaismääristä Suomessa	3
2.3	Maahanmuuttajien määrä Mikkelissä	4
2.4	Erilaiset kulttuurit kohtaavat.....	4
2.5	Kotouttamisohjelma.....	7
3	MAAHANMUUTTAJALAPSI PÄIVÄHOIDOSSA.....	8
3.1	Mikkelin päivähoido ja maahanmuuttajat	9
3.2	Monikulttuurisuus päivähoidossa	10
3.3	Kasvatuskumppanuus	12
3.4	Lapsen kuuleminen kasvatuskumppanuudessa.....	13
3.5	Kasvatuskumppanuus päiväkodin arjessa.....	14
4	HAASTATTELU TUTKIMUSMENETELMÄNÄ	15
4.1	Kulttuurierot haastattelutilanteissa	16
4.2	Maahanmuuttajavanhempien valinta haastatteluihin.....	17
4.3	Haastatteluiden toteutus.....	18
5	SUDANILAISTEN PERHEENISIEN KOKEMUKSIA PÄIVÄHOIDOSTA	18
5.1	Päivähoidon aloitus.....	19
5.2	Kasvatuskumppanuudesta.....	20
5.3	Vanhempien tuen saaminen päivähoitoasioihin liittyen	21
5.4	Päivähoidon monikulttuurinen tulevaisuus ja kotoutumisen edistäminen...	22
5.5	Vanhempien osallistuminen päivähoidon toimintaan ja kehittämiseen.....	23
6	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	23
7	POHDINTA	24
7.1	Kulttuurien tuntemus päivähoidossa.....	25
7.2	Kasvatuskumppanuus ja kielitaidon merkitys sen toteutumisessa	25
7.3	Opinnäytetyö prosessina	27
	LÄHTEET	29

LIITTEET

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä kartoitetaan maahanmuuttajavanhempien kokemuksia päivähoidosta Mikkelissä. Tutkimuksella pyritään selvittämään, minkälaisia kokemuksia ja näkemyksiä maahanmuuttajavanhemmilla on päivähoidosta sekä miten päivähoito voi edistää lapsen, vanhempien tai koko perheen kotoutumista. Tutkimusjoukkona ovat sudanilaiset maahanmuuttajavanhemmat, jotka ovat asuneet Suomessa jo muutamia vuosia. Heidän lapsensa ovat tällä hetkellä päivähoidossa Mikkelissä.

Aikaisempia tutkimuksia maahanmuuttajien kokemuksista suomalaisesta päivähoidosta ei ole tehty kovinkaan paljon. Kotoutumista ja kasvatuskumppanuutta maahanmuuttajavanhempien kanssa on tutkittu muun muassa ammattikorkeakoulujen opinnäytetöissä, lähinnä Etelä-Suomessa (Ihantila & Pylvänäinen, 2009; Palenius, 2009). Yksi tutkimus aiheesta on Könösen pro gradu-tutkielma, joka käsittelee somalialais- ja venäläistaustaisten vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta. Siinä tutkimusmenetelmänä on vertaishaastattelu, joka on yksi ryhmähaastattelumuoto. Haastattelussa vanhemmat saivat puhua omalla äidinkielellään ja vastaukset käännettiin tulkkien avulla suomeksi. (Könönen 2007.)

Esimerkiksi kasvatuskumppanuutta on tutkittu päivähoidon henkilökunnan näkökulmasta (Siimesmäki 2008), mutta vähemmälle huomiolle ovat vielä jääneet vanhempien kokemukset aiheesta. Jatkotutkimusaiheeksi Siimesmäki ehdottaa juuri maahanmuuttajavanhemman näkökulmasta tehtyä tutkimusta kasvatuskumppanuudesta päivähoidossa. Omassa työssäni selvitän kasvatuskumppanuutta maahanmuuttajavanhempien näkökulmasta. Tärkeää ovat vanhempien kokemukset yhteistyöstä henkilökunnan kanssa ja päivähoidon kotoutumista edistävä toiminta.

Minna Zechner (2007, 245–246) on tutkinut maahanmuuttajaäitien näkemyksiä ja kokemuksia päivähoidosta ja koulusta palveluina. Tutkimuksessa haastatellut äidit olivat tulleet Suomeen Virosta ja Kiinasta. Muutto Suomeen oli ollut vapaaehtoinen ja äidit olivat olleet motivoituneita hankkimaan lapsilleen aiempaa paremmat elinolosuhteet ja koulutuksen. Kiinalaisille äideille Suomi oli vain välietappi ennen muuttoa takaisin Kiinaan tai johonkin kolmanteen maahan. Virolaiset olivat tulleet Suomeen

enemmän pysyvästi ja heille koulutuksen ohella merkittävää oli ollut perheen yleinen hyvinvointi ja turvallisuus.

Maahanmuuttajavanhemman näkökulma on omassa tutkimuksessani keskeinen tekijä. Mikkelin alueella ei ole juuri tutkittu päivähoitoa ja yhteistyötä henkilöstön kanssa maahanmuuttajan näkökulmasta, tai ryhmänä ei ainakaan ole ollut sudanilaiset vanhemmat. Tavoitteena on saada tietoa siitä, kuinka Mikkelin päivähoitopalveluita voisi mahdollisesti kehittää niin, että ne tukisivat maahanmuuttajien kotoutumista parhaimmalla mahdollisella tavalla. Opinnäytetyössä vastausta halutaan kysymyksiin, kuinka yhteistyö maahanmuuttajavanhempien ja päivähoidon henkilöstön välillä on onnistunut, mitä ennakkotietoja vanhemmilla on päivähoidosta, miten heidän kulttuurinsa on huomioitu päivähoitossa ja minkälaisia odotuksia vanhemmilla on päivähoitolle tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön aihe on minulle henkilökohtaisesti ja ammatillisesti tärkeä, koska olen sosiaalialan käytännön harjoittelussa työskennellyt maahanmuuttajien ja varhaiskasvatuksen parissa. Valmistumisen jälkeen haluaisin jatkaa työtä maahanmuuton ja päivähoidon kentällä. Toiseksi maahanmuuttajien näkökulmasta päivähoitoa on tutkittu verrattain vähän ja tämä tutkimus laajentaa aikaisemmissä tutkimuksissa kerättyä ymmärrystä siitä, millainen päivähoitopaikan tulisi olla monikulttuurisuutta ajatellen.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten on tärkeää saada tietoa maahanmuuttajavanhempien odotuksista ja tarpeista päivähoitoa kohtaan. Näin voidaan päivähoitoa kehittää edelleen monikulttuurisuutta ajatellen ja mahdollisesti edistää perheiden kotoutumista Suomeen. Suomessa päivähoitolla on paljon ja erittäin tärkeitä tehtäviä; työvoimaperhe-, sosiaali-, ja koulutuspoliittinen tehtävä. Päivähoito on yhteiskunnallisena palvelujärjestelmänä merkittävä ja kattava sosiaalipalvelu. Päivähoitopalveluja käyttää lähes 70 % lapsiperheistä, vain neuvola tavoittaa enemmän perheitä. Koska päivähoito on intensiivistä, sillä on mahdollisuus vaikuttaa perheiden elämään ja arkeen. (Keskinen & Virjonen toim. 2004, 13–14.)

2 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA JA KOTOUTUMINEN

2.1 Kuka on maahanmuuttaja?

Maahanmuuttaja on yleisnimitys Suomeen pysyvästi muuttaneesta henkilöstä. Maahanmuuttajaa voidaan kutsua *siirtolaiseksi*, *pakolaiseksi*, *turvapaikanhakijaksi*, *kiintiöpakoiseksi* tai *paluumuuttajaksi*. Nämä käsitteet määrittelevät tarkemmin maahanmuuton syyn. (Cantell 2000, 39.)

Siirtolainen on muuttanut maahan pysyvästi esimerkiksi työn tai avioliiton vuoksi. Pakolainen on YK:n määritelmän mukaan ”henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen, tai poliittisen mielipiteen johdosta”. Humanitaarisista syistä tai suojelun tarpeen vuoksi Suomeen jääneitä kutsutaan myös yleensä pakolaisiksi. (Cantell 2000, 39.)

Turvapaikanhakija pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta toisesta maasta. Hänen täytyy jättää turvapaikkahakemus Ulkomaalaisvirastolle mahdollisimman pian maahan tulon jälkeen. Kiintiöpakolainen on henkilö, jolle YK on myöntänyt pakolaisen aseman. Suomessa päätetään kiintiö, eli vastaanottomäärä, jolle maahantulolupa myönnetään. Paluumuuttaja on nimensä mukaisesti henkilö, joka on pitkän tai lyhyen ajanjakson ulkomailla asumisen jälkeen muuttanut takaisin alkuperämaahansa (esimerkiksi inkerinsuomalainen). (Cantell 2000, 40.)

2.2 Tilastotietoja ulkomaalaismääristä Suomessa

Suomi ei ole ollut koskaan varsinaisesti maahanmuuttomaa, esimerkiksi 1980-luvun lopussa Suomessa asui vain noin 17 000 ulkomaalaista. Nykyinen ulkomaalaislaki tuli voimaan 1991, jolloin muuttoliike Suomeen voimistui. Ulkomaalaisten määrä nousi kymmenessä vuodessa 90 000 henkeen. (Räty 2002, 30.) Maahanmuuttoviraston tilastojen mukaan 31.12.2009 Suomessa asui vakinaisesti 155 660 ulkomaalaista (Maahanmuuttovirasto 2010).

Nykyään Suomessa asuu ihmisiä kaikkiaan noin 175 maasta, joista suurimpina ryhminä venäläiset, virolaiset, ruotsalaiset ja somalialaiset. Suurin pakolaistaustainen ryhmä

on somalialaiset ja toiseksi suurin irakilaiset. (Maahanmuuttovirasto 2010.) Miehiä ja naisia on ulkomaalaisista lähes yhtä paljon. (Räty 2002, 34–36.)

Ikärakenteeltaan ulkomaalaisväestö eroaa suomalaisista huomattavasti. Suurin osa ulkomaalaisista on lapsia, vähiten on vanhuksia. Alle 20-vuotiaita maahanmuuttajista on 27 %, joista lapsirikkaimpia ryhmiä ovat somalialaiset, irakilaiset, iranilaiset, entisen Jugoslavian alueelta tulleet ja vietnamilaiset. Määrällisesti eniten Suomessa on venäläisiä ja virolaisia lapsia, millä on merkitystä esimerkiksi lasten päivähoidon ja äidinkielen opetuksen järjestämisessä. (Räty 2002, 37.)

Pääkaupunkiseudulla asuu puolet Suomen ulkomaalaisväestöstä. Muutenkin maahanmuuttajat ovat Suomessa keskittyneet tiettyihin kaupunkeihin. Jollakin paikkakunnalla ulkomaalaisten osuus väestöstä on alle prosentti, toisella alueella osuus voi olla 10 % tai sen yli. (Räty 2002, 37.)

2.3 Maahanmuuttajien määrä Mikkelissä

Mikkelissä muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvia asuu 1060 henkeä. (31.12.2008 tilastokeskus) Yhteensä Etelä-Savossa maahanmuuttajia on noin 2200. Heistä paluumuuttajia on 20 %, pakolaisia 13 %, perhesyiden vuoksi muuttaneita 50 %, työn takia muuttaneita 10 % ja muiden syiden vuoksi maahan muuttaneita 7 %. (Hallikainen 2009.)

2.4 Erilaiset kulttuurit kohtaavat

Erilaisten kulttuurien kohdatessa ihmiset joutuvat sopeutumaan muutokseen. Vähemmistöryhmät yrittävät sopeutua valtakulttuuriin, mutta myös enemmistöryhmään kuuluvat joutuvat sopeutumaan vähemmistöryhmien kulttuureihin. Tätä prosessia nimitetään akkulturaatioprosessiksi. Akkulturaatioprosessissa kulttuurilla tarkoitetaan yleisesti hyväksyttäviä uskomuksia ja tunteita, jotka voidaan liittää esimerkiksi lastenkasvatusmenetelmiin, perhejärjestelmiin ja eettisiin arvoihin ja asenteisiin. (Liebkind 2000, 13.)

Akkulturaatio voidaan ymmärtää prosessina tai tilana. Prosessissa tutkitaan ajan kuluessa tapahtuvia muutoksia ihmisten uskomuksissa, tunteissa, asenteissa, arvoissa ja käyttäytymisessä ja samastumiskuviossa kun nämä ovat kosketuksissa vieraan kulttuurin kanssa. Tässä prosessissa otetaan huomioon edeltävät tapahtumat sekä välittäviä, muokkaavia ja seuraavia tekijöitä. Akkulturaatio tilana tarkoittaa akkulturoituneen yksilön käyttäytymisen, tunteiden ja asenteiden astetta tai määrää tiettyinä ajankohtana. (Liebkind 2000, 13–14.)

Liebkind (2000, 26–27) sanoo akkulturaation olevan hyvin moniulotteinen prosessi, josta voidaan erottaa ainakin kolme eri ulottuvuutta; *sosiaalinen ja kulttuurinen/etninen ulottuvuus, identiteetti, asenteet ja arvot sekä valtaväestön suhtautuminen vähemmistöjen akkulturoitumiseen ja vähemmistöjen oma suhtautuminen siihen.*

Jos ihminen kokee erilaisen kulttuurinsa takia alempiarvoisuutta, se voi toimia yllykkeenä valtakulttuuriin sulautumiselle. Sosiaaliseen tai taloudelliseen asemaan liittyvä alempiarvoisuus voi ainoastaan johtaa henkilökohtaiseen tai kollektiiviseen sosiaaliseen liikkuvuuteen. Sosiaalisen aseman parantumista voidaan siis toivoa ilman, että halutaan muuttaa kulttuuri-identiteettiä tai kulttuuria. (Liebkind 2000, 26–27.)

Samastuminen omaan ryhmään vaikuttaa yksilön suhtautumiseen akkulturaatioon. Ryhmään samastuminen ei kuitenkaan ole sama asia kuin kulttuuriin suuntautuminen eli oman kulttuurin säilyttäminen ja/tai valtakulttuurin omaksuminen. Kulttuuri-identiteetillä tarkoitetaan monesti, missä määrin yksilö on säilyttänyt omaa kulttuuriaan. Vaikka ihminen olisi luopunut omasta kulttuuristaan, hän voi silti samastua siihen voimakkaasti ja suhtautua myönteisesti sen säilyttämiseen. (Liebkind 2000, 27.)

Valtaväestön suhtautuminen kielteisesti vähemmistöryhmiin vaikuttaa akkulturaatio-prosessiin. Kielteiset stereotypiat ja ennakkoluulot voivat aiheuttaa vihamielisyyttä ja syrjintää vähemmistöjä kohtaan. Vähemmistöjen hyvinvointi kärsii ja sosiaalisten suhteiden luominen valtaväestöön vaikeutuu. Suhteet valtaväestöön ovat ensiarvoisen tärkeitä uuden kulttuurin oppimisessa. Jos tukiverkosto omassa yhteisössä on vankka, se voi lieventää syrjinnän negatiivisia vaikutuksia. (Liebkind 2000, 27.)

Akkulturaatiota eli maahanmuuttajien uuteen kulttuuriin sopeutumista voidaan kuvata käsitteillä *integraatio* (yhdentymisen), *assimilaatio* (sulautuminen), *separatismi* (eristäytyminen) tai *marginalisaatio* (syrjäytyminen). Oman ja vieraan kulttuurin torjuminen johtaa lopulta marginalisaatioon eli syrjäytymiseen. Entisen kotimaan periaatteita saatetaan ylistää, mutta niihin ei sitouduta. Toisaalta halutaan pitää kiinni oman ryhmän tavoista, mutta toisaalta ne halutaan myös hylätä. Maahanmuuttajan identiteetti ja moraalit ohentuvat, jos hän ei pitäydy missään kulttuurissa. (Talib 2002, 25.)

Separatismilla tarkoitetaan, että ryhmä eristyy täysin valtakulttuurista. Tämän vallan tekevät erityisesti ryhmät, jotka kokevat syrjintää ja vihamielisyyttä valtaväestön taholta. Separatismilla ryhmä suojautuu valtaväestön torjunnalta. Assimilaatiossa käy juuri päinvastoin, kun ryhmä hylkää oman kulttuurinsa valtakulttuurin vuoksi. Integraation valitsevat usein ryhmät, jotka ovat itse päättäneet muutostansa Suomeen. Integraatio tuo usein parhaan psykologisen tuloksen, koska oman kulttuurin arvot integroidaan uuteen kulttuuriin. (Talib 2002, 26.)

Talib (2002, 26) toteaa, että ”onnistunut integraatio edellyttää jonkinlaista toimivaa sulautumista uuteen järjestelmään (funktionaalinen assimilaatio)”. Maahanmuuttajan tulee kunnioittaa omia kulttuurisia lähtökohtiaan, mutta myös osaltaan sopeutua suomalaiseseen kulttuuriin. Vanhemmat, jotka edustavat yhteisöllistä kulttuuria, toivovat lastensa omaksuvan perinteisen, kollektiivisen arvomaailman, mutta lasten tulee omaksua myös suomalaisen ja länsimaisen yhteiskuntaan kuuluvia yksilöllisiä ajatusmalleja.

Maahanmuutossa suurimmat ongelmat syntyvät, jos yksilö ei ymmärrä vanhaa eikä uutta kulttuuriympäristöään. Lapset elävät kahden kulttuurin välimaastossa, kun he eivät ymmärrä uutta kulttuuriaan eivätkä ole saaneet riittävästi tietoa vanhempiensa kulttuurista. Kun vanhemmat yrittävät säilyttää omaa perinnekulttuuriaan, he voivat muuttua käyttäytymiseltään ja suhtautumiseltaan jäykiksi, eivätkä halua vastaanottaa uutta kulttuuria. Perhe voi myös toivoa paluuta kotimaahan, ja siksi suhtautua välinpitämättömästi valtakulttuuriin. (Talib 2002, 27.)

Jos vanhemmat jäävät yhteiskunnan ulkopuolelle kielitaidottomuuden ja siitä usein seuraavan työttömyyden takia, heille ainoaksi vaihtoehdoksi voi jäädä eläminen läh-

tömaan tapaisesti. He voivat uutisten, lehtien ja puhelimen välityksellä elää ikään kuin kahdessa maailmassa samanaikaisesti. Konflikteja lasten kanssa syntyy kun vanhemmat pakottavat lapsensa noudattamaan tapoja ja velvollisuuksia, jotka ovat heille käsittelemättömiä. Vanhemmat voivat oikeuttaa käskynsä sanomalla asioita kuten ”näin tehtiin vanhassa maassamme” tai ”uskonto sanoo niin”. (Talib 2002, 28.)

Maahanmuuttajat voivat luoda uudesta kulttuurista oman versionsa, koska eivät pysty omaksumaan sitä kattavana järjestelmänä. He poimivat uudesta ja vanhasta kulttuurista heille parhaiten sopivat säännöt ja piirteet. Näin syntyy kahden kulttuurin välinen sekoitus. Valinnat tehdään olosuhteiden pakosta tai täysin irrationaalisesti. Seurauksena on usein, että lapselle oma kulttuuri on vain sivutuote, jota ei innostuta säilyttämään ja vaalimaan. (Talib 2002, 28.)

Söderlingin (1999, 28–29) mukaan akkulturaation vaikutukset maahanmuuttajaan vaihtelevat sen mukaan, millainen luonne vastaanottavassa yhteiskunnassa vallitsee ja miten se kohtelee tulijoita. Monikulttuurisuuspolitiikkaa harjoittavissa sekä erilaisia kulttuureja suvaitsevissa maissa maahanmuuttajien henkisen hyvinvoinnin on todettu parantuvan. Alueilla, joissa maahanmuuttajia yritetään sulauttaa ja pakotetaan valitsemaan ainoastaan valtakulttuuri, maahanmuuttajilla ei ole niin hyvä tilanne.

Suomen maahanmuuttopolitiikan tavoitteena on maahanmuuttajien kotouttaminen Suomeen. Kotoutuminen määritellään maahanmuuttajien osallistumisena yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä. Maahanmuuttajilla on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin valtaväestölläkin, esimerkiksi oikeus kunnan ja valtion palveluiden käyttöön. Eri maahanmuuttajaryhmillä on erilaiset tuen tarpeet ja erityispiirteet, jotka tulisi kotouttamisessa ottaa huomioon. Ihmisiä tulisi monikulttuurisessa yhteiskunnassa, samanlaisen kohtelun sijaan, kohdellakin eri tavalla heidän tarpeidensa mukaisesti. Esimerkiksi koulutuksessa ja työelämässä tulisi huomioida vähemmistöjen erityistarpeet. (Paavola & Talib 2010, 29.)

2.5 Kotouttamisohjelma

Kunta on vastuussa pakolaisten palveluiden järjestämisestä, jos se tekee päätöksen ottaa vastaan pakolaisia. Pakolaiset ovat oikeutettuja kaikkiin kunnan normaalipalveluihin, koska he tulevat kuntalaisiksi. Normaalipalveluiden lisäksi kunnan on tarjottava vastaanottamilleen pakolaisille kotoutumispalveluja, esimerkiksi asunto, kotoutumista tukevaa toimintaa sekä tarvittavia tulkkipalveluita. Pakolaiset saavat myös toimeentulo- eli kotoutumistukea. (Räty 2002, 140.)

Kotoutumisen onnistumiseksi tarvitaan monen eri tahon yhteistyötä. Käytännössä työhön osallistuvat kunnan eri sektorit, työvoimaviranomaiset, koulutusta järjestävät tahot sekä kolmas sektori. Jokaisessa kunnassa tehdään oma kotouttamisohjelma, jossa otetaan huomioon kaikki kunnassa asuvat maahanmuuttajat. Ohjelman laativat yhteistyössä sosiaalitoimi, sivistystoimi, asuntotoimi sekä työvoimahallinto ja kansaneläkelaitos. Myös maahanmuuttajia ja heidän edustamansa yhteisöt on otettava mukaan ohjelman tekoon. (Räty 2002, 140.)

Kotouttamisohjelmassa kerrotaan, kuinka maahanmuuttajat saavat tarvittavat perustiedot suomalaisesta yhteiskunnasta sekä kielitaidon, jotta voivat työllistyä tai opiskella. Kunta siis huolehtii, että maahanmuuttajille järjestetään sopivaa kotoutumiskoulutusta. Kotoutumista tuetaan muun muassa tulkki-, kuntoutus-, sosiaali-, ja terveystalveluiden avulla. Myös erityisryhmät täytyy huomioida ohjelmassa, esimerkiksi vanhuksset, lapset sekä luku- ja kirjoitustaidottomat henkilöt. (Räty 2002, 141).

Yksi ohjelman tavoitteista on edistää tasa-arvoa eri tasoilla, kuten sukupuolten välistä tasa-arvoa ja kantaväestön ja maahanmuuttajien välisiä suhteita. Tärkeää on myös maahanmuuttajan oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttäminen ja paluumuuttomahdollisuuksien kartoittaminen. Järjestöt ja vapaaehtoistyö tekevät korvaamatonta työtä maahanmuuttajien hyväksi, sillä esimerkiksi yhteinen harrastaminen lisää maahanmuuttajien yhteyksiä valtaväestöön. Vapaa-ajan toiminta on erityisen tärkeää niille, jotka eivät saa työtä tai pääse opiskelemaan. (Räty 2002, 141.)

3 MAAHANMUUTTAJALAPSI PÄIVÄHOIDOSSA

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 39) kerrotaan, että ”kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteis-

kunnassa oman kulttuuripiirinsä ja suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi.” Näiden lasten varhaiskasvatus järjestetään tavallisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä siten, että lapsi kuuluu lapsiryhmään ja hänen sosiaalisia kontaktejaan ryhmässä tuetaan.

Varhaiskasvatus perustuu Suomessa yleisiin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin ja lapsen kulttuuriseen taustaan ja äidinkielen huomioon ottamiseen. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa tyttöjen ja poikien välinen tasa-arvo on lähtökohtana, vaikka eri kulttuureissa sukupuolten asema vaihtelee. Päivähoidon arjessa edellytetään hyvää kulttuurista ymmärrystä, jotta vanhemmat ja henkilöstö voivat keskustella kasvatukselle asetetuista tavoitteista tasavertaisesti ja vastavuoroisesti. Lapsen omaa identiteettiä tuetaan varhaiskasvatuksessa perehtymällä lapsen kulttuuristaan, arvostamalla sitä ja huolehtimalla, että lapsen oma kulttuuri näkyy hoitopaikan arjessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39–40.)

Varhaiskasvatuksessa lasta rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltään, mutta vastuu äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä on ensisijaisesti perheellä. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen osallistuminen varhaiskasvatukseen tukee mahdollisuutta oppia suomea tai ruotsia toisena kielenä arkipäivän tilanteissa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Lapsi tarvitsee myös kasvattajan ohjausta kielen omaksumiseen ja käyttöön. Lapsen kielen ja kulttuurin tukemisesta sovitaan yhdessä vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39–40.)

3.1 Mikkelin päivähoito ja maahanmuuttajat

Mikkelin kaupunki järjestää lasten päivähoitoa päiväkodeissa, jotka voivat olla kunnallisia tai yksityisiä. Perhepäivähoito ja erityispäivähoito ovat myös päivähoiton muotoja. Tarjolla on myös vuorohoitoa sekä avointa päiväkot-, leikki- ja kerhotoimintaa. Maahanmuuttajille tarjotaan yleensä hoitopaikkaa heidän oman alueensa päivähoidosta. Päivähoidossa pidetään tärkeänä oman kulttuurin tukemista sekä suomen kielen opetusta osana arjen toimintaa. Suomen kieli on osana vuorovaikutustilanteissa, pienryhmätoiminnassa, kielikerhoissa ja yksilöopetuksessa. (Mikkelin kaupunki, 2010.)

3.2 Monikulttuurisuus päivähoitossa

Monikulttuurisuus on tullut jäädäkseen pääkaupunkiseudun lisäksi myös pienempiin kaupunkeihin ja kuntiin. Kulttuurien moninaisuus tuo mukanaan vaatimuksia muun muassa päiväkotien kasvattajille, niin heidän omalle kasvulleen ja toiminnalle kuin myös yhteisöjen muuttumiselle. Kasvattajan täytyy tarkastella uudelleen arvomaailmaansa ja laajentaa maailmankuvaansa. Hänen on sitouduttava työskentelyyn monenlaisten lasten kanssa, mikä tuo mukanaan uusia haasteita työhön. Vaikka uusia vaatimuksia voi olla vaikea sulattaa työssään, lapsen kannalta erityisen merkittävää on kasvattajan positiivinen asenne lapsen edustamaa kulttuuria kohtaan. (Paavola & Talib, 2010, 74–75.)

Mungen (1997, 52) mukaan monikulttuurisessa päiväkodissa kasvatusympäristön tulee edistää luontevaa kulttuurien rinnakkaiseloja ja antaa jokaiselle lapselle tuttuuden ja hyväksytyksi tulemisen tunne. Päiväkodissa toiminta on sopeutettu lasten tarpeisiin, kokemuksiin ja kulttuuritaustaan. Tarkoituksena on vahvistaa lapsen omaa kulttuuri-identiteettiä ja mahdollistaa kahden kulttuurin omaksuminen. Monikulttuurisessa kasvuympäristössä lapsi saa luonnollisella tavalla tietoa eri kulttuureista, mikä myös vähentää ennakkoluulojen syntymistä.

Paavola ja Talib (2010, 226–227) kirjoittavat esimerkiksi päiväkodin toiminnan ja ilmapiirin heijastavan ympäröivän yhteiskunnan ja yhteisön arvoja, asenteita ja kulttuuria. Tämän voi huomata säännöissä, niin ääneen sanotuissa kuin sanomattomissakin, sekä ihmisten välisessä kommunikaatiossa ja vuorovaikutussuhteissa. Toiminnallaan päiväkoti voi joko vahvistaa ympäröivän kulttuurin merkitystä tai pyrkiä ottamaan huomioon myös esimerkiksi maahanmuuttajien eri kulttuureja.

Maahanmuuttajavanhemmat voivat myös toivoa päivähoidolta lapsen nopeaa ”suomalaistamista”. He eivät halua lapsensa kokevan samoja vaikeuksia kuin heillä itsellään on Suomeen muuttaessa ollut, esimerkiksi suomen kielen taidottomuudesta on tullut monia hankaluuksia, joita ei omalle lapselle haluta. Tällaisille vanhemmille olisi kuitenkin kerrottava oman äidinkielen ja kulttuurin merkityksestä lapselle ja lapsen identiteetille. Perhettä voi rohkaista tulemaan päiväkotiin kertomaan omasta kulttuuristaan muille, ja näin lapsikin voi olla ylpeä omasta taustastaan. (Räty 2002, 167.)

Maahanmuuttajalapsen tullessa päiväkotiryhmään työntekijät keskustelevat vanhempien kanssa päiväkodin näkemyksistä ja arvoista, joiden mukaan päiväkodin toiminta on rakennettu. Vanhempia voi ihmetyttää esimerkiksi toiminnan lapsilähtöisyys ja vapaamuotoisuus (Romo & Soinvirta 2007, 25). Vanhempien mielipiteet on otettava huomioon toiminnassa, mutta yhden perheen takia ei voida lähteä muuttamaan koko toimintaa. Jos ja kun toimintaa joudutaan eriyttämään (esim. uskonnolliset juhlat), sen tulee olla osa arkipäivää ja yhtä arvokasta ja sisältörikasta kuin mahdollinen perustoituminen. (Munge 1997, 52.) Lapselle voi selittää, että päiväkodissa voidaan joissakin asioissa toimia eri tavalla kuin kotona. Erilaisia normeja ei kuitenkaan pidä arvottaa. Joissakin perheissä syödään sormin, mutta päiväkodissa lapsen tulee syödä lusikalla kuten muidenkin lasten. Sen voi selittää olevan päiväkodin tapa, jota kaikki muutkin lapset noudattavat. (Räty 2002, 167.)

Monikulttuurisen päiväkodin työntekijöiden pitää tuntea ennen kaikkea oma kulttuurinsa, sen tavat ja käsitykset. Heidän on nähtävä kulttuurin vaikutus omaan käyttäytymiseensä ja pystyttävä tunnistamaan stereotypiansa ja etnosentrismin vaikutukset. (Munge 1997, 52–53.) Paavolan ja Talibin (2010, 226) mukaan itsensä ja juuriensa tunteminen auttaa kasvattajaa ymmärtämään myös eri tavalla elävää ja ajattelevaa. Työntekijän tulee olla kiinnostunut muista kulttuureista ja tiedostaa erot eri maailmankuvien välillä (Munge 1997, 52–53). On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että vaikka lapsilla on erilaiset kulttuuritaustat, he ovat silti ensisijaisesti lapsia, joilla on omat tunteensa, temperamenttinsa ja persoonallisuutensa. Nämä eivät välttämättä ole lapsen kulttuurista riippuvaisia. (Romo & Soinvirta 2007, 25.)

Vaikka työntekijät usein ohjaavat vanhempia lasten kasvatuksessa, myös ammattilaiset tarvitsevat vanhemmilta tietoa siitä, kuinka juuri heidän lastaan tulee kasvattaa (Munge 1997, 53). Kun perheen kanssa tehtävä yhteistyö vakinaistuu, olisi päiväkodin henkilökunnan hyvä tutustua maahanmuuttajaperheen kulttuurin tarkemmin. Kulttuurieroista on hyvä keskustella yhdessä perheen kanssa. (Räty 2002, 166.)

Työntekijöiden tulee neuvoa vanhempia hienovaraisesti, koska monet asiat saattavat olla uusia. Esimerkiksi talvipukeutuminen, leikin merkitys lapsen kehityksen edistäjänä tai sopivat leikkivälineet voivat olla outoja asioita maahanmuuttajalle. Asioihin tulee paneutua vanhempien kanssa kaikessa rauhassa ja mieluiten henkilökohtaisesti

ohjaten. Esimerkiksi pienryhmissä voidaan asioita käsitellä hyvin konkreettisestikin (Munge 1997, 53–54). Vaatekappaleista piirretyt kuvat on koettu hyväksi tavaksi neuvoa perheille vaatehankintoja (Räty 2002, 166).

Suomalaisvanhemmille voi olla hankalaa suhtautua luontevasti maahanmuuttajavanhempiin. Päiväkodilla on tilaisuus auttaa perheitä tutustumaan esimerkiksi järjestämällä vanhempainiltoja. Näin suomalaisvanhemmat saavat kulttuuritietoa ja he voivat huomata ihmisten samankaltaisuuden kulttuurista riippumatta. Maahanmuuttajille taas on tärkeää tunne kuulumisesta yhteisöön ja saada uusia tuttavuuksia. (Munge 1997, 54.)

3.3 Kasvatuskumppanuus

Varhaiskasvatuksen perusteissa kasvatuskumppanuus selitetään vanhempien ja henkilökunnan tietoisena sitoutumisena toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisprosessien tukemisessa. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien tiedot ja kokemukset yhdistyvät kasvatuskumppanuudessa. Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa lisääntyi vuonna 2002, jolloin valtioneuvosto vahvisti varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. Siinä painotetaan lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmän kokonaisuutta sekä kasvatuskumppanuutta. (Keskinen & Virjonen 2004, 107.)

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisessa linjauksessa kasvatuksellisella kumppanuudella halutaan uudenlaista asennoitumista kasvatukseen. Pitäisi katsoa eteenpäin lapsen tulevaisuuteen; kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Jo neuvolassa tulisi vanhemmille kertoa eri hoitomahdollisuuksista ja ohjata heitä kasvatuskumppanuuteen. (Välimäki 2002.)

Vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan yhteistyö on sitä tärkeämpää, mitä pienempi lapsi on kyseessä. Vanhemmat voivat kertoa ammattilaisille lapsen yksilöllisistä tavoista, tarpeista ja tottumuksista. Vanhemmille taas kerrotaan lapsen käyttäytymisestä ja tapahtumista päivähoitossa. (Varsa 2006.) Kasvatuskumppanuutta pyritään syventämään joka kohtaamisella ja keskustelussa, mikä onnistuu parhaiten vanhempien oman lapsensa tuntemuksen ja ammattilaisten tiedon aidoissa dialogissa (Kaskela & Kekkonen 2006, 17).

Lapsen tarpeet ja lapsen edun toteutuminen ovat kasvatuskumppanuuden lähtökohtana. Lapsi nähdään toimijana ja oman elämänsä kokijana. Hänen pitää tulla kokonaisvaltaisesti nähdyksi ja ymmärretyksi. Tärkeää on se, mitä lapselle puhutaan ja miten lapsen kanssa puhutaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17.)

Henkilöstön tehtävänä on huolehtia siitä, että kasvatuskumppanuus sisältyy alusta alkaen perheiden ja päivähoiton yhteistyöhön. Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua omaa lastaan, päiväkotia sekä lapsiryhmää koskeviin kasvatustaluteluihin. Vanhempien ja henkilöstön yhteistyön yhtenä tavoitteena on myös tunnistaa varhain lapsen mahdollinen erityisen tuen tarve. On tärkeää, että kumpikin osapuoli kokee voivansa luottavaisin mielin ilmaista huolensa lapsesta. Tämän vuoksi myönteisen ilmapiirin ja luottamuksen ylläpito tapaamisissa on merkityksellistä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 18.)

3.4 Lapsen kuuleminen kasvatuskumppanuudessa

Lapsen huomioiminen kasvatuskumppanuudessa lähtee lapsen kuulemisesta. Kasvattajien ja vanhempien on annettava tilaa lapsen kokemuksille ja niiden kuulemiselle. Aikuiset auttavat lasta arjessa jakamaan lapsen tarinoita ja muistelemaan sekä tallentamaan niitä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 24.)

Lapsen kulkemista kodin ja päivähoiton välillä helpottaa kasvattajien ja vanhempien säännöllinen vuoropuhelu. Lapselle muodostuu kahdesta kasvupaikasta ehjä kokonaisuus kun aikuiset eläytyvät lapsen maailmaan ja ovat keskenään sekä lapsen kanssa vastavuoroisessa suhteessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 24.)

Kaskela & Kekkonen (2006, 25) toteavat, että lapsi käyttäytyy eri tavoin kotona ja päivähoitossa. Vanhemmat ja kasvattajat saavat monipuolisemman käsityksen lapsesta kun he jakavat lapsen tarinoita. Vanhemmat saavat tärkeää tietoa lapsen persoonasta kun tämä on erossa vanhemmistaan, sillä muutoin heillä on tiedossa vain se miten lapsi käyttäytyy heidän kanssaan kotona. Kasvattajat saavat lisää ymmärrystä lapsen persoonasta, saadessaan kuulla vanhemmilta, miten lapsi käyttäytyy kotona esimerkiksi sisarusten kanssa.

3.5 Kasvatuskumppanuus päiväkodin arjessa

Karila (2006, 101) kirjoittaa päivähoidon työntekijöiden ja lasten vanhempien välisen kumppanuuden muodostuvan päiväkodin päivittäisten käytäntöjen avulla. Esimerkiksi kuulumisten vaihto lasta tuotaessa ja haettaessa on lähes poikkeuksetta vanhemmille tärkeä asia. Se, millä tavalla henkilökunta toimii näissä tilanteissa, kuvaa vanhemmille millaista lasten elämä on päiväkodissa.

Luottamus henkilöstön ja vanhempien välille voi syntyä vain kohtaamisissa. Kohtaamisessa vaaditaan taitoa kuulla ja kuunnella, tunnistaa henkilön olemuksesta hänen tunnetilansa ja läsnäolon taitoa juuri sillä hetkellä kohdattavan ihmisen kanssa. On myös siedettävä ja hyväksyttävä ihmisten erilaisuutta. Tärkeää on myös kasvattajan empatiakyky, kyky asettua toisen ihmisen asemaan, koska kaikki ihmiset eivät ajattele samalla tavalla. Heillä voi olla erilaisia tarpeita ja odotuksia kuin itsellämme. (Koivunen 2009, 159.) Karila (2006, 101) toteaaakin, että luottamuksen syntyminen vaatii aikaa ja esimerkiksi riittävän määrän yhteisiä kohtaamisia. Kohtaamisissa opitaan toisen tapa toimia ja kokemusten kautta toiseen opitaan luottamaan.

Toisinaan kasvattajalle nousee huoli lapsesta, esimerkiksi kehitykseen liittyen. Huoli on aina otettava puheeksi vanhempien kanssa. Vanhemmat voivat reagoida kasvattajan huoleen hyvinkin erilaisilla tavoilla. Toiset suuttuvat, jotkut taas ovat kiitollisia, että asia huomattiin ja otettiin puheeksi. (Koivunen 2009, 160–161.)

Koivunen (2009, 167–168) kirjoittaa, että vanhempien reagoimissa kielteisesti kasvattajan huoleen, tulee kasvattajan olla rauhallinen eikä loukkaantua kommenteista. Vanhempien näkökulman kuuntelu tuottaa nopeammin rakentavan vuorovaikutuksen, sillä kuuntelu ja rauhallisuus, rauhoittaa myös vanhempia tilanteessa. Vanhempien näkemys huomioiminen ja siitä välittäminen on tärkeää yhteistyössä. Kasvattajahan voi myös olla erehtynyt. Kumppanuuden luomisessa kasvattajan on kiinnitettävä huomiota päivittäiseen palautteenantonsa lapsen vanhemmille, mikä yleensä tapahtuu vanhempien tuodessa tai hakiessa lasta hoidosta. Jos vanhemmat saavat lapsestaan aina vain kielteistä palautetta, se estää kumppanuussuhteen muodostumista ja vanhemmat saattavat alkaa pelätä kasvattajan kohtaamista lapsen hakutilanteissa.

Karilan (2006, 107) mukaan kasvattajan ja vanhempien välistä yhteistyötä syvennetään lasta koskevissa kasvatuskeskusteluissa. Molemmat osapuolet kertovat lapsesta ja ilmentävät lasta, kasvatusta ja päivähoidon käytäntöjä. Ratkaisevaa kumppanuuden kehittymisen kannalta on tapa, jolla kasvattaja ja vanhemmat kuulevat ja tulkitsevat toistensa näkemyksiä. Keskusteluun pitäisi sisällyttää tiedon välittämisen lisäksi myös yhteisiä tulkintoja tilanteista ja päätöksentekoa, johon molemmat tasavertaisina osallistuvat.

Palaverissa tulee huolehtia siitä, että kaikki saavat osallistua keskusteluun. On hyvä tarkistaa lopuksi, että jokainen on saanut sanoa haluamansa asiat ja selkiyttää, mitä mahdollisesti päätettiin tai mistä sovittiin. Keskusteluissa voi mainita käytyjen asioiden olevan salassa pidettäviä. Kasvattajan tulee huolehtia, ettei vahingossakaan paljasta myöskään toisen perheen lapsesta tietoja. Toisten asioista puhuminen aiheuttaa vanhemmissa epäluottamusta kasvattajaa kohtaan. (Koivunen 2009, 172.)

Usein sekä kasvattajilla että vanhemmilla on toisistaan ennakkokäsityksiä, jotka vaikuttavat asioihin suhtautumiseen. Päivähoidossa näitä ennakkokäsityksiä syntyy esimerkiksi toisten kertomasta tai väärinkäsityksistä, joita voidaan hyvällä vuorovaikutuksella estää syntymästä. Todellista tietoa työntekijät ja vanhemmat saavat parhaiten mahdollistamalla vanhempien läsnäolon päivähoidossa. Vanhemmat voivat näin saada omakohtaisen kokemuksen lapsen hoitopäivästä. Hoitosuhteen alussa päivähoitopaikkaan tutustuminen tulisi toteuttaa huolella ja tutustumiskertoja tulisi olla mieluiten useampi, jotta vanhemmat saisivat kokonaiskuvan lapsestaan päivähoidossa ja lapsiryhmän jäsenenä. (Koivunen 2009, 175.)

4 HAASTATTELU TUTKIMUSMENETELMÄNÄ

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa aineistonkeruumenetelmänä käytän puolistrukturoitua haastattelua. Puolistrukturoitu haastattelu on lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuoto, mutta tarkkaa määritelmää sille ei ole. Kysymykset voivat esimerkiksi olla kaikille samat, mutta niiden järjestystä voidaan vaihdella. Puolistrukturoituna haastatteluna voidaan pitää myös haastattelua, jossa kysymyksillä ei ole tiettyjä vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltava saa vastata kysymyksiin omin sanoin. Tämä määritelmä sopii parhaiten omaan tutkimuk-

seeni, sillä kysymykset ovat valmiiksi laadittuja, mutta jokainen vastaaja saa kertoa vapaasti oman näkemyksenä asiasta. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelu on usein päämenetelmänä. Haastattelumenetelmään päädytään, koska ihminen halutaan nähdä haastattelussa subjektina ja hänelle annetaan mahdollisuus tuoda esille häntä itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastateltava luo tutkimuksessa merkityksiä ja on itse aktiivinen. Myös vastausten tulkittavuus verrattuna postikyselyyn puoltaa haastattelun valintaa kvalitatiivisessa tutkimuksessa. (Hirsjärvi ym. 2004, 194.)

Haastatteluun liittyy myös ongelmia, joita Hirsjärvi ym. (2004) kehottavat pohtimaan ennen haastatteluun ryhtymistä. Haastattelu vie yleensä paljon aikaa suunnitteluineen ja toteutuksineen. Kannattaa siis miettiä tarvitseeko todella tutkimukseensa haastateltava, vai riittäisikö esimerkiksi kysely valmiilla lomakkeella. Haastatteluun liittyy myös virheiden mahdollisuus, mikä voi johtua niin haastattelijasta, haastateltavasta kuin tilanteestakin. Joillekin esimerkiksi haastattelu tilanteena voi olla pelottava. Luottavuutta heikentää myös se, että haastateltava voi antaa vain sosiaalisesti suotavia vastauksia eli sellaisia vastauksia, joita olettaa tutkijan haluavan tai mahdollisimman hyvän kuvan itsessään ja tiedoistaan. (Hirsjärvi ym. 2004, 195.)

4.1 Kulttuurierot haastattelutilanteissa

Kulttuuri voidaan määritellä kyvyiksi, käsityksiksi ja käyttäytymisen tavoiksi, jotka yksilö tai ryhmä on omaksunut yhteiskunnan jäsenenä. Haastattelutilanteessa todellisuutta tulkitaan eri tavoin, jos haastattelija ja haastateltava ovat kasvaneet eri kulttuuriympäristöissä. Tästä syystä ymmärrystä toisen todellisuudesta ei ehkä ole. Haastattelijalla on yleensä mahdollisuus ennakoida kulttuurin tuomia eroja valittaessa haastateltavan kansallisuutta tai kieltä. Laadullisessa tutkimushaastattelussa tavoitteena on tuottaa haastateltavan sanoma tutkimusaineistoksi tutkimusta varten. Haastattelu voi onnistua vain, jos molemmat osapuolet ymmärtävät toisiaan. (Rastas 2005, 79–80.)

Tämän opinnäytetyön haastatteluissa mietin lähinnä haastateltavien puutteellisen kieli- taidon vaikutuksesta haastatteluihin. Toisissa haastatteluissa oli enemmän vaikeuksia kuin toisissa, mutta vain yhdessä jouduin jättämään kysymyksen pois, koska haastatel-

tava ei ymmärtänyt kysymystä. Muissa selvisin selittämällä kysymyksiä ja englannista oli myös apua. Jokaisen haastattelun alussa lähdin liikkeelle selittämällä vielä, mistä aioin haastateltavalta kysyä ja, että minulta saa myös kysyä koska vain. Haastattelun loppuksi haastateltavalla oli vielä mahdollisuus kysyä minulta, ja minä kerroin heille kuinka tutkimus etenee ja muistutin luottamuksellisuudesta.

4.2 Maahanmuuttajavanhempien valinta haastatteluihin

Opinnäytetyössäni haastattelin neljää sudanilaista perheenisää. Haastateltavien löytäminen osoittautui vaikeaksi tehtäväksi, mutta nyt olen iloinen, että sain nämä neljä haastattelua toteutettua. Olin kyllä varautunut siihen, että vastaajien löytäminen tulee olemaan hankalaa, mutta silti olin jonkin verran yllätynyt miten paljon se vei aikaa. Tehtävää vaikeutti osaltaan se, että halusin haastatella nimenomaan sudanilaisia vanhempia. Mielestäni oli selkeämpää, että haastateltavat olivat samasta maasta. Olisi ollut hankala analysoida vastauksia, jos olisi ollut henkilöitä monista eri kulttuureista, joissa koetaan asiat hyvinkin eri tavalla.

Kaikki neljä miestä perheineen olivat asuneet Suomessa viidestä seitsemään vuotta. Lapsia perheissä oli kahdesta neljään. Lapset olivat sen ikäisiä, että he olivat kaikki olleet Suomessa päivähoidossa. Vanhimmat ovat nyt koulussa ja nuorimmat lapset ovat tällä hetkellä päivähoidossa. Kaikki neljä haastateltavaa ovat töissä tai opiskelijoita.

Olin ajatellut haastatteluihin osallistuvan sekä miehiä että naisia, mutta nyt mukaan tulivat vain miehet. Ensimmäinen haastateltavistani sanoi, ettei vaimo halunnut tulla mukaan ja toisilta en kysynyt asiasta. Jälkeenpäin ajatellen olisin voinut kysyä myös muiden miesten puolisoja mukaan haastatteluun. Mietinkin nyt, olisiko äideiltä tullut erilaisia vastauksia päivähoidosta, ja miten he olivat sen kokeneet. Olen huolissani myös siitä, että usein maahanmuuttajaperheissä äidit jäävät kotiin, eivätkä saa kontaktia uuteen kotimaahansa tai sen ihmisiin. Oliko haastatteluihin osallistuminen ”miesten tehtävä” vai oliko kenties kielitaidolla merkitystä? Vaimolla voi olla miestään huonompi kielitaito, ja siksi isät osallistuivat haastatteluihin.

4.3 Haastatteluiden toteutus

Ensimmäisen haastateltavan löysin päiväkodin kautta, ja tämän henkilön avulla muut haastateltavat, joihin otin yhteyttä puhelimitse. Ymmärsin, että päiväkoteihin lähettämani kirje tutkimuksestani ja haastattelupyynnöstä ei ollut paras mahdollinen tapa lähestyä vanhempia. En tiedä, miten heille oli päiväkodeissa asia esitetty, mutta kirjeen perusteella kukaan ei ollut kiinnostunut. Kun soitin ihmisille itselleen suoraan, halukkuutta osallistua kuitenkin löytyi. Yksi haastateltavista kertoi minulle, että maahanmuuttajille on hankalaa ymmärtää pelkkää kirjoitettua tekstiä. Mieluiten he keskustelevat asiasta ensin suullisesti ja sitten voi esittää myös tekstiä, kun ensin on keskusteltu mistä on kyse. Tämä on mielestäni tärkeä tieto aiheesta jatkotutkimuksia tekeville, koska voi säästää paljon aikaa, kun tietää mikä on sopiva tapa lähestyä maahanmuuttajia. Tosin itsekin ajattelin, että kirje ei välttämättä ole paras tapa lähestyä heitä, mutta arvelin että päiväkodissa tuttujen ihmisten esittämänä viesti menisi paremmin perille. Haastatteluiden sopiminen oli melko helppoa kun sain kunnolla kontaktin vanhempiin.

Kolme haastateltavaa tapasin Monikulttuurikeskus Mimosassa, jossa pystyi rauhassa keskustelemaan ja se oli sekä minulle että miehille tuttu paikka. Yhtä vastaajista haastattelin hänen työpaikallaan. Haastateltavista kahden kanssa puhuin suomea, eikä suuria ongelmia kielen kanssa ollut. Yhden kanssa keskustelimme kokonaan englanniksi ja yhden kanssa suomeksi ja englanniksi. Haastattelut kestivät noin puoli tuntia. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin.

5 SUDANILAISTEN PERHEENISIEN KOKEMUKSIA PÄIVÄHOIDOSTA

Opinnäytetyössäni haastattelin neljää sudanilaista miestä, joiden lapset ovat Mikkelin kaupungissa päivähoidossa. Henkilöt olivat hyvillään siitä, että heitä kuunnellaan päivähoitoa koskevissa asioissa ja pitivät tutkimusta tärkeänä. Heitä myös kiinnosti mihin tutkimusta käytetään, tuleeko se vain minulle vai laajempaan tietoon.

Haastattelukysymykset olin jakanut kahteen osaan, jossa ensimmäisessä kysyin vähän taustatietoja ja toisessa itse päivähoidosta. Taustatiedoissa selvitin kuinka kauan henkilö on asunut Suomessa, kuinka monta lasta hänellä on ja mitä hän itse tekee tällä

hetkellä (esimerkiksi työssä, opiskelija, kotona). Haluan tuoda tuloksissa esille myös miesten haastatteluissa omin sanoin kertomaa. Nämä aineistolainaukset on kursivoitu.

5.1 Päivähoidon aloitus

Kaikki haastateltavat kertoivat omaavansa jonkin verran tietoa esimerkiksi päiväkodin toiminnasta ja siitä, mitä siellä tapahtuu. He tiesivät, että lapsen tulosta ja poishautusta sovitaan ja lapsi saa ainakin kaksi ateriaa. Vastaajat odottivat, että lapsi oppii suomen kieltä ja tutustuu muihin lapsiin. Päivähoitojärjestelmää he pitivät yleisesti hyvänä, eikä kukaan haastateltavista ollut esimerkiksi valittanut mistään.

”...maahanmuuttajalapselle se on tärkeä, että sen kieli vahvistaa, vahvistetaan kieli, koska alusta lapsihan puhuu oma äidinkieli ja sitten sieläkin päiväkodissa, kahden kielen välissä on vaikeuksia kyllä.”

Päivähoidon aloituksen haastateltavat kokivat toisaalta helppona, toisaalta vaikeana. Toiset kokivat puutteellisen suomen kielen taidon hankalana lapsen sekä itsensä kannalta ja sen vuoksi myös päivähoito aloitus oli vaikeaa. Tulkki auttoi alussa jonkun verran, mutta aina ei tulkkiakaan osannut kertoa tarkkaan mistä oli kyse.

”...se (päivähoidon aloitus) molemmille oli vaikea, koska lapselle..kun hänellä on oma äidinkieli ja sitten muut lapsia, jotka ovat päiväkodissa heillä on sitten suomen kieli. Kommunikoida se oli vähän vaikeaa lapselle...”

”Se oli vähän vaikeaa, koska he eivät osaa suomea ja minäkin en osaa suomen kieli. Sitten joskus tulee apua, tulkki, jos tarvii joku keskustelu, kokous, palaveri. Mutta ei tulkki auttaa paljon, jos on joku palaveri niin menemme itse ja sitten me ymmärtää paljon. Mutta alusta oli vähän hankalaa.”

Talvivaatteet olivat osalle vastaajista vaikea asia, koska vaatteita oli niin monenlaisia, etteivät vanhemmat tiedneet mitkä ovat sopivia. Pelkkä selitys vaatteista ei riitä, vaan pitää olla kuva vaatteesta. Yksi haastateltava kertoi lapsensa kokevan itsensä erilai-

seksi suomalaisiin lapsiin verrattuna ja se herätti lapsessa kysymyksiä esimerkiksi ihonväristä.

5.2 Kasvatuskumppanuudesta

Haastateltavat kertoivat keskustelleensa lapsen toiminnasta päivähoitossa henkilökunnan kanssa, milloin lapset pitää tuoda ja hakea hoidosta, lapsen ruokavaliosta ja allergioista ja muutenkin terveydestä. Päiväkodin tiloihin ja päiväohjelmaan oli myös tutustuttu. Vanhemman vastuusta, mitä vanhempi tekee lapsen kanssa kotona, oli puhuttu. Kaikkien mielestä yhteistyö henkilökunnan kanssa oli sujunut hyvin ja parantunut vuosien varrella. Asioista keskustellaan henkilökunnan kanssa ja lapset viihtyvät hoidossa. Lapset olivat löytäneet hoidossa ystäviä, vaikka alussa kielen kanssa olikin ollut vaikeuksia. Vanhemmille oli kerrottu uusista ystävyys-suhteista ja vaihtuvuudesta, välillä oli paljon kavereita ja toisena päivänä ei ollenkaan.

”...tapaaminen...se on joo...tulee normaalisti kyllä. Ymmärrämme kysymyksiä ja kyllä me osaamme vastata kysymyksiin.”

”Jos tulee joku, niin sitten heidän kanssaan keskustellaan ja puuttuu jostain lapsista, he kutsuu meidät ja palaveri, me keskustellaan sitten asiasta, miten voi sitten etenee.”

”Se on hyvä, koska he neuvovat, mitä tulee tehdä.”

Kulttuurin suhteen kelloon haastateltavista ei ollut ollut mitään ongelmia päivähoitossa. Päivähoidon henkilökunnalla oli ollut jonkun verran tietoa vastaajien kulttuurista, ja esimerkiksi ruuasta he olivat kysyneet vanhemmilta. Yksi vastaajista kertoi, että hän haluaa lapsellansa olevan samanlaista arkea päivähoitossa kuin muillakin lapsilla.

”Joskus he kysyvät kulttuurista, mutta eivät syvällisesti. Ruuasta, koska joissakin kulttuureissa he eivät syö kaikkea. Minun lapseni syö kaikkea ruokaa.”

Yksi vastaajista kertoi henkilökunnan kysyneen kulttuuristaan, mutta ei kuitenkaan syvällisemmin. Minulle jäi epäselväksi haluaisivatko maahanmuuttajavanhemmat heiltä kysyttävän kulttuuristaan tarkemmin ja laajemmin. Kuten tämän työn teoriaosassa kerrotaan, maailmankuvat ja asenteet voivat kasvattajalla ja vanhemmalla olla hyvinkin erilaiset. Olisi hyödyllistä keskustella arvoista ja asenteista ynnä muista käyttäytymiseen ja esimerkiksi kasvatukseen vaikuttavista asioista. Näin kasvattaja ja vanhempi ymmärtäisivät toisiaan paremmin esimerkiksi konfliktitilanteissa.

5.3 Vanhempien tuen saaminen päivähoitoasioihin liittyen

Haastateltavat kertoivat puhuneensa muiden perheiden kanssa suomalaisesta päivähoitosta, kuinka hyvänä he järjestelmää pitävät, ja verranneet sitä sudanilaiseen tapaan, jossa lapset hoidetaan perheen ja suvun kesken.

”Joskus, en tapaamisissa, mutta jos haluan kysyä jotain erikoista, kysyn sudanilaisilta, miten toimia. Joskus puhumme päivähoidon hyvydestä. Sudanissa ei ole päivähoitoa, siellä on sukulaisia, jotka ovat perhettä. Ei ole tarvetta päivähoitolle. Aikuiset voivat huolehtia lapsista. Mutta täällä on parempi viedä lapsi päivähoitoon, kun töissä tai opiskelee.”

Vastaajat olivat puhuneet siitä, mitä päivähoitossa tapahtuu vuoden mittaan ja vaihtaneet kuulumisia puolin ja toisin. Yksi vastaaja oli puhunut päivähoitosta lähinnä puolisonsa kanssa. Yksi haastateltava myös mainitsi, että perheet asuvat Mikkelissä eri alueilla, joten jokaisella perheellä on omat kokouksensa päiväkodeissa

”Kun päiväkodissa alussa esimerkiksi me puhumme miten vuosi menee..he kertovat mitä asioita tapahtuu.”

”Eli koska me asumme eri alueissa ja jokaisella on oma sitten kokouksia ja me olemme, kuulumme paljon eri juttuja ja voi olla vaikeita kokemuksia, mutta monetkin ovat hyviäkin. Aina on tietoa, kuulumisia.”

Ymmärsin haastateltavien vastauksista, että päivähoitoasioista ei siis kovin paljon keskustella muuten kuin palavereissa ja ohimennen kuulumisia vaihdettaessa.

5.4 Päivähoidon monikulttuurinen tulevaisuus ja kotoutumisen edistäminen

Kaikki vastaajat olivat tyytyväisiä päivähoiton toimintaan, kaikkeen nähtyyn ja koettuun. Henkilökunnan toiminta päivähoitossa sai kiitosta, esimerkiksi yksi haastateltava kertoi kuinka lapselle oli selitetty kuvien avulla sanoja ja miten pitää toimia. Yksi haastateltava tosin toivoi enemmän ymmärrystä maahanmuuttajia kohtaan, että annettaisiin enemmän aikaa omaksua asioita ja ymmärtää suomalaisia. Sama vastaaja koki myös, että paperilla esitetyt asiat olisi hyvä ensin selittää suullisesti, sitten vasta antaa paperi ja kertoa mitä sille pitää tehdä.

”...minä toivon, että yhteiskunta ymmärtää asian, että me ollaan maahanmuuttajia ja kaikki hänelle ovat uusia. Että ei ole sama kuin suomalainen..aina, voi olla pieni asia, sinä luulet että hänelle on helppo, mutta maahanmuuttajalle voi olla vaikea, koska se on ensimmäinen kerta hänelle.”

Päivähoito oli auttanut haastateltavien mukaan etenkin lapsia Suomen kotoutumiseen ja kotoutuminen alkaa heidän mielestään juuri päivähoitosta. Vastaajien lapset viettävät päiväkodissa paljon aikaa, joten kieli tarttuu vanhempien mukaan nopeasti suomalaisilta lapsilta.

”Lapsi viettää suurimman osan ajastaan päivähoitossa. He kotoutuvat kulttuuriin, sosiaalisesti ja kielellisesti. He ovat suomalaisten lasten kanssa, joten he mukautuvat enemmän suomalaiseen kulttuuriin kuin omaani. Kun he leikkivät yhdessä, he omaksuvat kulttuurin.”

”...meillä on nyt viisi vuotta Suomessa, mutta mun tytär, mikä vanhempi, hän puhuu hyvin suomea, hyvempää kuin minä.”

Haastateltavien mielestä leikkiessä lapsi omaksuu suomalaisen kulttuurin eikä lapsilla puhuminen ole millään lailla rajattua, puhumaan voi alkaa aiheesta kuin aiheesta, kun taas vanhemmilla keskustelut ovat enemmän aiheeseen sidottuja. Haastateltavat kokivat päivähoiton kyllä auttaneen myös heitä itseään esimerkiksi kielen suhteen, koska

hoitajat puhuivat heille suomea ja tapaamisissa vastaajat oppivat suomalaisen tavan toimia erilaisissa tilanteissa.

5.5 Vanhempien osallistuminen päivähoiton toimintaan ja kehittämiseen

Vastaajien mielestä vanhemmat voisivat osallistua päivähoiton toimintaan enemmän, esimerkiksi juhlien eteen voisi tehdä jotain henkilökunnan auttamiseksi. Haastateltavat kertoivat voivansa myös mennä kertomaan omasta kulttuurista, kielestä ja ruuasta.

”...jos joku ohjelma, sitten he tulevat esittelee, että lapset näkevät toisen kulttuurin, puhutaan omasta kulttuurista, tai sitten tulee ruokapäivä, miten ulkomaalaiset syövät, sitten lapset tarttee tietää...koska lapset he ovat sitten sama ryhmässä, mutta he eivät tiedä mistä hän oli tullut, koska he näkevät, että hän on ulkomaalainen.”

Kielten opettamista he pitivät yhtenä vaihtoehtona, esimerkiksi arabian ja lapsen oman äidinkielen opettamista. Kodin ja päivähoiton yhteistyötä vastaajat pitivät tärkeänä asiana.

6 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Halusin, että tutkimuksestani tulisi mahdollisimman selkeä kokonaisuus. Suunnittelu- vaiheesta alkaen olen miettinyt työni rajausta ja tutkimusjoukkoa. Maahanmuuttajavanhempien näkökulmasta on tehty tutkimuksia päivähoitoon liittyen, mutta halusin haastatella ryhmää, joka ei ollut ollut tutkimusjoukkona niissä tutkimuksissa, jotka itse löysin. Haastatteleamalla sain itse tärkeää kokemusta maahanmuuttajien kohtaamisesta ja heidän kanssaan työskentelystä. Haastattelutilanteessa varmistin, olinko ymmärtänyt oikein ja myös vastaajat pystyivät kysymään minulta tutkimuksesta.

Vaikka tässä opinnäytetyössä kysymyksessä on varsin pieni tutkimusjoukko, on tärkeää, että myös pienempiä ryhmiä ja eri kansallisuuksien edustajia kuullaan päivähoitoa koskevissa asioissa. Näin saadaan laajennettua kuvaa monikulttuurisesta päivähoitosta ja tietoa siitä, miten sitä tulisi kehittää. Haastattelutilanteet olivat rauhallisia ja halusin kuunnella ja kuulla nimenomaan haastateltavaa, antaa hänelle tilaisuuden kertoa

näkemyksistään. Välillä jouduin selittämään kysymyksiä pidempään, mutta en kuitenkaan johdatellut vastaajia mihinkään tiettyyn vastaukseen, vaan kaikki näkemykset tulivat heiltä itseltään. Kuuntelin haastattelut useaan kertaan, varmistaakseni, että olin kuullut kaiken heidän sanomansa.

Haastateltavia etsiessäni otin ensin yhteyttä päiväkoteihin, koska ajattelin näin olevan parempi perheiden kannalta. Päiväkodin henkilökunta on tuttu, ja sitä kautta luulin saavani yhteyden perheisiin paremmin, kun ensin joku turvallinen ihminen on selittänyt vanhemmille mistä on kyse. Kun haastateltavia ei tällä tavoin löytynyt, sain yhdestä päiväkodista vanhemman puhelinnumeron ja otin itse yhteyttä häneen. Tämän henkilön avulla sain muiden haastateltavien yhteystiedot. Haastatteluun osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja tapaamiset sovittiin haastateltavien ehdoilla. Myös nauhoittamisesta kysyin etukäteen. Haastattelun alussa kerroin vielä tutkimuksen aiheesta ja varmistin, että henkilö on ymmärtänyt, mistä tulen kysymään.

Haastattelukysymysten laatimisessa ajattelin henkilöiden maahanmuuton mahdollisia taustoja. Sen vuoksi en halunnut kysyä mitään liian henkilökohtaista, tai Suomeen muuttoon liittyviä asioita. Taustalla voi olla varsin ikäviäkin asioita, joiden käsittelyyn minulla ei ole ammattitaitoa, enkä niitä siksi halunnut ottaa esille haastatteluissa. En voi tietää mitä henkilölle on tapahtunut kotimaassaan ja Suomeen muuttaessa, joten siksi kysymykset oli mietittävä tarkkaan. Muutenkin kysymysten piti olla ymmärrettävissä ja riittävän selkeitä, jotta vältettäisiin väärinkäsitykset. Niitäkin oli jonkin verran, mutta useimmiten sain selitettyä asian toisin sanoin.

7 POHDINTA

Haastatteluista voi päätellä, että sudanilaiset perheet ovat tyytyväisiä suomalaisen päivähoitoon täällä Mikkelissä. Opiskelu ja työssäkäynti helpottuvat, kun lapsella on turvallinen hoitopaikka mihin mennä. Sudanissa lapsi olisi kotona perheen aikuisten kanssa, mutta Suomessa lapsesta huolehtii päivähoito vanhempien ollessa työssä. Hankaluuksia oli ollut kielen suhteen, mutta niistäkin oli tulkin ja ajan kanssa selvitty. Kulttuureja vanhemmat eivät pitäneet niin erilaisena, että siitä olisi koitunut ongelmia päivähoidossa, esimerkiksi uskonnoltaan vastaajat olivat kristittyjä eikä ruokavaliossa ollut rajoituksia.

Opinnäytetyöni vahvistaa jo aikaisemmin maahanmuuttajalle tärkeäksi todettuja asioita päivähoitossa ja kotoutumisessa. Kielen oppiminen on ensiarvoisen tärkeää sekä riittävä ohjeistaminen päivähoitoon liittyvissä arkisissa asioissa kuten pukeutumisessa. Jälleen kuvat koettiin suureksi avuksi suullisen neuvomisen ohella. Kodin ja päivähoiton välinen yhteistyö on maahanmuuttajavanhemmille tärkeä asia; se että asioista keskustellaan ja molempia osapuolia kuullaan tapaamisissa.

7.1 Kulttuurien tuntemus päivähoitossa

On hyvä, että päivähoitossa tiedetään eri kulttuureista ja esimerkiksi lapsen äidinkielenstä ollaan kiinnostuneita. Eräs haastatteleistani sudanilaisista kertoi lapsensa puhuneen päiväkodissa äidinkieltään dinkaa, esimerkiksi ruokailutilanteissa. Lapsen omaa äidinkieltä tulee päivähoitossa vahvistaa suomen kielen rinnalla. Kulttuurit voisivat näkyä arjessa enemmänkin, niin kuin vanhemmat itse ehdottivat kielen opetusta ja kertomista omasta kulttuuristaan. Mielestäni maahanmuuttajalapselle olisi hyväksi, jos päivähoitossa kaverit tietäisivät mistä hän on tullut ja minkälainen perheen kulttuuri on. Lapset oppisivat, että on monenlaisia perheitä, maita ja kulttuureja, eikä vain yhtä tapaa elää. Kaikki ovat kuitenkin yhtä arvokkaita tapoja. Maahanmuuttajalapsi voisi olla ylpeä omista juuristaan ja kulttuuristaan, ja eläminen kahden kulttuurin välissä olisi helpompaa.

Tässä opinnäytetyössä ei haastatteluissa tullut esille kulttuurien erilaisuudesta johtuvia ongelmia, mutta niiden ratkaisu on päivähoiton ja perheen kasvatuskumppanuuden kannalta merkittävä asia. On kyettävä löytämään ratkaisut siten, että lapsen osallistuminen päivähoiton toimintaan ei kärsi ja hänelle järjestetty korvaava toiminta on yhtä hyvää ja arvokasta kuin muidenkin lasten. Kulttuurien ollessa hyvinkin erilaiset, syvällisempi keskustelu on asian suhteen varmasti tarpeen. Esimerkiksi tähän työhön haastatteluihin osallistuneilta vanhemmilta oli heidän mukaansa kysytty vain ruuasta kulttuuriasioita koskien. Vaikka kulttuureja ei pidettäisikään niin erilaisina, voisi vanhemmilta kysyä heidän arvoistaan ja kasvatuskäsityksistään, jotka usein kumpuavat kulttuurista ja siten poiketa suomalaisesta tavasta.

7.2 Kasvatuskumppanuus ja kielitaidon merkitys sen toteutumisessa

Haastatteluissa en käyttänyt kasvatuskumppanuus termiä, vaan vanhemmilta kysyin asiasta yhteistyö-käsitteen avulla. Se oli mielestäni heille helpompi sana ymmärtää. Kasvatuskumppanuus ei tullut niin hyvin vanhempien vastauksissa esille, kun olisin toivonut. Päivittäinen vuorovaikutus ja keskustelut tulivat vanhempien vastauksissa esille ja yhteistyöhön he olivat tyytyväisiä. Minulle jäi sellainen mielikuva, että yhteistyö on todellakin yhteistyötä enemmän kuin kumppanuutta, joka puolestaan merkitsee molemminpuolista kunnioitusta, luottamusta, yhteistä päätöksentekoa ja kehittymistä. Ehkä haastattelemini maahanmuuttajavanhempien ja päivähoiton työntekijöiden välillä ei vielä ollut päästy kumppanuusasteelle, joka vaatii aikaa ja molempien osapuolten halua luoda syvällisempi suhde toiseen. Ehkä en myöskään osannut kysyä vanhemmilta oikeita kysymyksiä, joilla olisin saanut tietää enemmän heidän vuorovaikutuksestaan kasvattajien kanssa.

Minulla oli ennen haastatteluiden toteuttamista aavistus yhteisen kielen puuttumisen tuomista vaikeuksista päivähoiton henkilökunnan ja maahanmuuttajavanhemman välillä. Se on monissa lukemissani lähteissä tullut ilmi. Osasin siis odottaa, että suomen kieli on ollut vanhemmille vaikea asia. Mutta kielen lisäksi muita vaikeita asioita ei heidän mukaansa juuri ole ollut, ja tämä hieman yllätti. Päivähoiton henkilökuntaa haastateltavat kehuivat asiantuntevaksi, mutta itseäni mietityttää, ovatko asiat oikeasti menneet näin hyvin vai onko jotain, mitä haastateltavat eivät halunneet minulle kertoa. Tietysti otos on varsin pieni Mikkelin maahanmuuttajista, ja toivonkin, että myös muiden kansallisuuksien ja kulttuurien edustajia kuultaisiin päivähoitoasioissa. Mielestäni päivähoiton työntekijöille on tärkeää saada tietoa tekemästään työstä. Tässä opinnäytetyössä työntekijät saivat positiivista palautetta työstään maahanmuuttajaperheiden kanssa.

Vaikka haastateltavien suomen kielen puutteellinen taito oli oikeastaan ainoana asiana vaikeuttamassa kumppanuutta päivähoiton työntekijöiden ja maahanmuuttajavanhempien välillä, se on silti todella merkittävä asia kommunikaation ja molemminpuolisen ymmärryksen kannalta. Voisiko päivähoito kehittää myös vanhempien suomen kielen taitoa enemmän, ei ainoastaan lasten? Lapset oppivat kieltä nopeammin, mutta vanhemmillekin kielen oppiminen on erityisen merkittävää. Olisiko vanhempien hyvä päästä osallistumaan päiväkodin arkeen enemmän ja saada tällä tavoin mahdollisuus oppia lisää suomen kieltä? Halukkuutta osallistumiseen tässä työssä tehtyjen haastatte-

lujen perusteella voisi löytyä. Huomasin itse, että vanhempien suomen kielen taidoissa oli suuria eroja, vaikka kaikki olivat opiskelleet tai olleet työssä ja asuneet Suomessa suurin piirtein yhtä kauan. Jäin miettimään, mistä erot johtuvat. Onko kyse yksilön aktiivisuudesta ja halusta oppia vierasta kieltä? Voisiko päivähoito jotenkin innostaa vanhempia oppimaan suomen kieltä ja auttaa tässä myös vanhempia enemmän?

7.3 Opinnäytetyö prosessina

Jo ennen sosionomiopintoja olen ollut kiinnostunut maahanmuuttoa koskevista asioista ja erilaisista kulttuureista. Opinnäytetyön aiheen tiesin jo alkuvaiheessa opintoja liittyvän maahanmuuttajiin. Päivähoidossa tehtävästä työstä kiinnostuin opintojen aikana ja halusin opinnäytetyössäni yhdistää nämä kaksi aihepiiriä. Vaikka opinnäytetyönaihe ei ollut helpoin mahdollinen, vaan aikalailla päinvastoin, olen tyytyväinen valintaani. Sain tehdä työn minua kiinnostavasta aiheesta, joten motivaatio jatkaa säilyi silloinkin kun työ ei edennyt suunnitelmien mukaan.

Vaikeinta opinnäytetyön teossa oli rajata teoriaosuus, mikä on hyödyllistä tietoa ja mikä vähemmän tärkeää työni kannalta. Halusin kirjoittaa yleisesti kotoutumisesta ja kulttuurista, mutta myös päivähoiton monikulttuurisuudesta. Koen, että tieto Suomeen kotoutumisesta on auttanut minua ymmärtämään kokonaisuutta paremmin ja maahanmuuttajien kotouttamista päivähoiton kannalta. Hankalaa oli myös haastattelujen löytäminen, ja tiedän nyt että etsiminen olisi pitänyt aloittaa kunnolla aikaisemmin.

Jatkossa minua kiinnostavat tutkimukset, joissa selvitetään eri maahanmuuttajaryhmien näkemyksiä päivähoidosta. Vastaukset voivat olla heillä täysin erilaisia kuin haastatteleillani sudanilaisilla. Myös vertailua eri paikkakuntien päiväkotien monikulttuurisuuden osalta voisi tutkia. Miten Mikkelin päiväkodit eroavat monikulttuurisuudessaan esimerkiksi jonkun Etelä-Suomen kaupungin päiväkodeista? Voisivatko päiväkodit oppia toisiltaan monikulttuurisuutta?

Maahanmuuttajien mielipiteen kuulemista vaikeuttaa ratkaisevasti puutteellinen suomen kielen taito, joka monella on liian heikko haastatteluiden toteuttamiseksi. Olisi ihanteellista, jos opinnäytetöissäkin pystyttäisiin enemmän hyödyntämään tulkkeja,

jotta haastateltavat voisivat vastata kysymyksiin omalla äidinkielellään. Monelle olisi varmasti sanottavaa, mutta suomen tai englannin kieli ei riitä ilmaisemaan sitä kaikkea.

LÄHTEET

Cantell, Matti (toim.) 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Lasten keskus.

Ihantila, Taina & Pylvänäinen, Heli 2008. Päiväkotien työntekijöiden näkemyksiä kasvatuskumppanuuden toteutumisesta venäjän- ja somaliankielisten vanhempien kanssa. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäyteyö.

Hallikainen, Minna 2009. Asiakkaana maahanmuuttaja. Maahanmuuttajat työvoimaksi Etelä-Savossa. Koulutussarja viranomaisille. Koulutusmateriaali. Mikkeli 25.11.2009.

Karila, Kirsti 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila, Kirsti, Alasuutari, Maarit, Hännikäinen, Maritta, Nummenmaa, Anna Raija, Rasku-Puttonen, Helena (toim.). Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Keskinen, Soili & Virjonen, Heli 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi.

Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito – työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.

Könönen, Kirsi 2007. ”Kumppanuus on tiiviimpää kuin yhteistyö” Maahanmuuttajataustaisten vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta varhaiskasvatuksessa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin Yliopisto.

Liebkind, Karmela 2000. Kun kulttuurit kohtaavat. Teoksessa Monikulttuurinen Suomi, toim. Karmela Liebkind 2000. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Maahanmuuttovirasto 2010. Maahanmuuttoviraston tilastot. www-dokumentti. Luettu 1.12.2010. Ei päivitystietoja.
<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2754,2762>

Mikkelin kaupunki. Sosiaali- ja terveyslautakunta. Kotouttamisohjelma. 2009.

Mikkelin kaupunki. Sosiaali- ja terveyspalvelut. www-dokumentti. Luettu 02.02.2010.
Ei päivitystietoja.
http://www.mikkeli.fi/fi/sisalto/02_palvelut/05_sosiaali_ja_terveyspalvelut/17_paivah_oito/

Munge, Merja 1997. Monikulttuurinen päiväkotiki; Mikämikämaan lapset monikulttuurisessa päiväkodissa. Sosiaali- ja terveysministeriö. Pakolaistoimisto.

Paavola, Heini & Talib, Mirja-Tytti 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Juva: Bookwell Oy.

Palenius, Nina 2009. Avoimen päiväkotitoiminnan kehittäminen monikulttuurisesta näkökulmasta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Rastas, Anna 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Johanna Ruusuvoori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Romo, Sanna & Soinvirta, Noora 2007. Maahanmuuttaja perheiden kotoutumisen tukeminen päivähoitossa. Opinnäytetyö.

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Siimesmäki, Kirsi 2008. Päiväkotiki matkalla monikulttuurisuuteen: työntekijöiden kokemuksia kasvatuskumppanuudesta maahanmuuttajavanhempien kanssa. Opinnäytetyö.

Söderling, Ismo 1999. Perheitä meiltä ja muualta: Suomalaisten näkemyksiä omista ja maahanmuuttajien perheistä. Väestöntutkimuslaitos Väestöliitto. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Talib, Mirja-Tytti 2002. Monikulttuurinen koulu -haaste ja mahdollisuus. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Varsa, Marjo 2006. Varhaiskasvatuspalveluihin saatava lisää sosiaali-alan osaamista. Artikkel. Helsingin Sanomat 21.8.2006.

Välimäki, Anna-Leena 2002. Lapsen hyvä kehitys vaatii kasvattajien yhteistyötä. Artikkel. Helsingin Sanomat 9.7.2002.

Inni Manninen

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Suksisepäntie 16 A 17
50160 Mikkeli
Puh. 040 839 2917
Sähköposti: inni.manninen@mail.mamk.fi

Pirjo Vartiainen, päivähoiton esimies
Päivähoitotoimisto
Mikkeli

16.09.2010

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

Olen sosionomiopiskelija Mikkelin ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyöni aiheena on maahanmuuttajavanhempien kokemukset suomalaisesta päivähoidosta Mikkelissä. Haluaisin työtäni varten haastatella noin viittä maahanmuuttajalapsen vanhempaa. Pyydän lupaa toteuttaa vanhempien haastattelut Mikkelin päiväkodeissa. Haastatteluaineisto käsitellään luottamuksellisesti, siten että haastateltavien henkilötietoja ei tule esille missään vaiheessa tutkimusta. Haastatteluissa kysyn vanhemmilta yhteistyöstä päivähoiton henkilöstön kanssa, vanhempien kokemuksista päivähoidosta sekä päivähoiton mahdollisuuksista maahanmuuttajaperheiden kotoutumisen edistäjänä. Haastattelun tuloksia voidaan hyödyntää päivähoiton monikulttuurisuuden kehittämisessä.

Opinnäytetyöni ohjaaja on yliopettaja Päivi Niiranen-Linkama, sosiaalialan koulutusohjelma, Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Terveisin

Inni Manninen

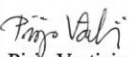
Mikkelin kaupunki Sosiaali- ja terveystoimi	Päätöspöytäkirja	Sivu 1
Päivähoidon esimies	20.09.2010	55 §

Inni Manninen
Suksisepäntie 16 A 17
50160 MIKKELI

132 / 429 / 2010

Muut asiat

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN INNI MANNISELLE

Asia	Mikkelin Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Inni Manninen anoo tutkimuslupaa opinnäytetyötä varten, jonka tarkoituksena on selvittää maahanmuuttajavanhempien kokemuksia suomalaisesta päivähoidosta Mikkelissä. Aineisto kerätään haastattelemalla noin viittä maahanmuuttajalapsen vanhempaa. Vanhempien haastattelut toteutetaan Mikkelin päiväkodeissa.
Päätöksen peruste	Sosiaali- ja terveystoimen elämäntapaorganisaation toimintasääntö § 3
Päätös	Myönnetään Inna Manniselle lupa asiakohdassa mainitun tutkimuksen tekemistä varten edellyttäen, että hän noudattaa ehdotonta salassapitovelvollisuutta kerättävässä aineistossa mahdollisesti esiin tulevien yksilöä ja perhettä koskevien seikkojen suhteen. Lisäksi edellytetään, että yksi kappale tutkimuksesta luovutetaan päivähoidon esimiehen käyttöön.
Allekirjoitus	 Pirjo Vartiainen Päivähoidon esimies
Tiedoksi	päiväkodit, päivähoitopalvelut
Muutoksenhaku	Oikaisuvaatimusohje kääntöpuolella

Syyskuu 2010

Hyvät maahanmuuttajavanhemmat,

olen sosionomiopiskelija ja teen tällä hetkellä opinnäytetyötä. Olin työharjoittelussa Monikulttuurikeskus Mimosassa, ja maahanmuuttajatyö sekä lasten parissa tehtävä työ kiinnostaa minua.

Työni aihe on Maahanmuuttajavanhempien kokemuksia suomalaisesta päivähoidosta Mikkelissä. Työtä varten haluaisin haastatella teitä ja kysyä teidän kokemuksistanne päivähoidosta, yhteistyöstä päivähoiton työntekijöiden kanssa, oman kulttuurin huomioimisesta päivähoidossa ja odotuksistanne päivähoitoa kohtaan.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisille teidän näkemyksenne suomalaisesta päivähoidosta olisi todella arvokas ja auttaisi suunnittelemaan varhaiskasvatusta edelleen monikulttuurisuutta tukien ja kootumista edistäen.

Vastauksenne käsitellään luottamuksellisesti ja henkilötiedot eivät tule esille missään vaiheessa tutkimusta.

Olisin hyvin kiitollinen vastauksestanne ja odotan yhteistyötä kanssanne!

Terveisin Inni Manninen, sosionomiopiskelija, Mikkelin ammattikorkeakoulu

Haastattelukysymykset

Taustat

1. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?
2. Kuinka monta lasta sinulla on? Minkä ikäisiä he ovat?
3. Mitä itse teet tällä hetkellä? (työssä, opiskelija, kotona)

Päivähoito

1. (Onko lapsesi päivähoitossa tällä hetkellä? Onko joku muista lapsistasi ollut aikaisemmin päivähoitossa?)
2. Mitä tiesit päivähoitosta kun lapsesi meni päivähoidon? Mitä odotuksia sinulla oli päivähoitolle?
3. Minkälainen kokemus päivähoiton aloitus oli sinulle? Entä lapsellesi? (Esim. Miten teidät otettiin päivähoitossa vastaan..? Miten lapsi viihtyi hoidossa? Miltä sinusta ja lapsestasi tuntui? Mistä huomasit, että lapsi viihtyi tai ei viihtynyt hoidossa?)
4. Minkälaisista asioista keskustelit päivähoiton henkilökunnan kanssa kun lapsesi aloitti hoidon?
5. Miten yhteistyö päivähoiton henkilökunnan kanssa sujui alussa? Entä miten siitä eteenpäin se on kehittynyt? (Onko parantunut, huonontunut, pysynyt samanlaisena)
6. Miten perheenne kulttuuri ja tavat otettiin päivähoitossa huomioon?(Tiesivätkö hoitajat kulttuuristanne, kysyivätkö he siitä vai kerroitteko itse, minkälaisia eroja huomasitte suomalaisessa ja omassa kulttuurissanne?)
7. Miten toiset lapset ottivat vastaan lapsesi hoidossa?
8. Minkälaista tukea sait omalta yhteisöltäsi tai muilta vanhemmilta kun lapsesi aloitti päivähoiton? Esim. tietoa, neuvoja..
9. Mitä odotuksia sinulla on päivähoitolle tulevaisuudessa? Esim. henkilökunnan toiminnalle?
10. Miten päivähoito on edistänyt tai estänyt
 - sinun
 - lapsesikotoutumista? (onko auttanut pääsemään mukaan suomalaiseen yhteiskuntaan, oppimaan elämään Suomessa, tutustumaan suomalaisiin ja suomalaisiin tapoihin...)
11. Miten toivoisit päivähoitoa kehitettävän, että se edistäisi paremmin maahanmuuttajaa (lasta ja vanhempaa) kotoutumaan?
12. Miten maahanmuuttajavanhemmat voisivat osallistua päivähoiton toimintaan ja kehittämiseen?